

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 69 (35).** 1927. a.

III Riigikogu koosolek 8. aprillil 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Teemant**, töö-hoolekandeminister **J. Masing**, välisminister **F. Akel**, kohtuminister **O. Tief**, sõjaminister **N. Reek**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, sise-minister **J. Hünerson**, haridusminister **J. Lattik**.

Päevakord:

1. Eesti ja Läti vahel tolliunioni teostamise lepingu, lõpuprotokollil ja selle lepingu juurde kuuluva lisaprotokollil kinnitamise seadus — II lugemisel.

2. Riigiteenijate 1927./1928. eelarve aasta haiguskindlustuse korraldamise seadus — Vabariigi Valitsuse ettepanek.

3. Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seadus — II lugemisel.

4. Perekonna-abiraha seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

5. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

6. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2—II lugemisel.

7. Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste teenijate tasude seadus — III lugemisel.

8. Riigi arvetes summade ümarakstege-mise seaduse § 4-da muutmise seadus — III lugemisel.

9. Tallinna Raekoja platsi korraldamiseks kinnisvara sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

10. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

11. Üütriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seadus — I lugemisel.

12. Palga alammäära seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

13. Uute linnade tuluallikate suurendamise ajutine seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.

14. Eluaseme seadus — maakomisjoni ettepanek.

15. Riigi majapidamise aruande komisjoni esitis riigikontrolöri aruande kohta o./ü. „Revalise“ asjas.

16. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

17. Lindudekodu asutamise seadus Kuresaare linna piiris asuvas „Väikeses lahes“ — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 10.15 min.

Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakorra kohta on sõna juhatuse liikmel Liigand'il.

I. Päevakorra täiendamine. Abisekretär **O. Liigand**: Teen ettepaneku, võtta esimeseks päevakorrapunktiks Vene Nõukogude vägede poolt tehtud sõjakahjude ja rekvisitsioonide tasumise seaduse täiendamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

J. Lehtman (as): Teen ettepaneku, võtta kolmandaks päevakorrapunktiks tolli põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus I lugemisel; aruandja on rkl. Laarman. See seadus on vanematekogu poolt kiireks tunnistatud, ja sellepärast palun selle päevakorda võtta. (O. Gustavson, stp: Täna hommikul jagati alles välja.)

Juhataja **R. Penno**: Peab tähendama, et see seaduseelnõu on õigel ajal välja jagatud.

O. Gustavson (stp): Ma tähendan härra Lehtman'i ettepaneku kohta sama, mida koha pealt juba öeldi, et nimetatud seadus on, võib olla, Riigikogu liikmetele laudadele pandud, aga pärast seda, kui koosolek lõppes. Meie kodukorra järgi maksab nõue, et iga arutuseletulev seadus peab välja olema jagatud üks päev enne arutamisele tulekut.

Juhataja **R. Penno**: Faktiliselt märkuks on sõna rkl. Ast'il.

K. Ast (stp): Juhataja on tõendanud, et see seaduseelnõu on Riigikogu liikmetele

tarvilikult varakult ja kodukorra nõuetele vastavalt kätte antud. Mina konstateerin faktilise märkusena, et seda tehtud ei ole. Mina kuulsin eile, et olevat sarnane seadus valitsuse poolt Riigikogule esitatud ja et see olevat laiali laotatud. Kui ma järele pärsin, siis öeldi, et see seaduseelnõu on laudadele pandud. Kuid kui ma seda seaduseelnõu Riigikogu koosoleku ajal otsima hakkasin, siis ei leidnud, vaid alles nüüd oli minul võimalus ühe teise Riigikogu liikme laua pealt seda paberit saada. Tahan konstateerida, et see laialilootamise viis ei ole sarnane olnud, et ta kodukorra nõuetele vastaks. Ja siin ei või olla juttugi 24 tunnist, vaid 12 tunnist. (Riigivanem J. Teemant: Mitu minutit peale selle veel!)

Juhataja R. Penno: Ma loen kodukorra § 43. ette: „Iga seaduseelnõu ühes seletuskirjaga ja esitis peab hiljemalt päeval enne koosolekut Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse liikmetele kätte antud olema.“ (A. Rei, stp: Ei ole kätte antud. Missuguse seaduse põhjal see kätteandmine oli? J. Holberg, põl: See on kätte antud, seda on varemaltki tehtud. — A. Rei, stp: Ei ole tehtud; kui koosoleku ajal laiali laotatakse, siis on see kätteandmine.) (Juhataja helistab:) Palun rahu. (K. Ast, stp: Komisjoni koosolek lõppes kell 7 õhtul, pärast seda ei olnud enam Riigikogu koosolekut.) Juhatusel liikmelt Liigand'ilt on ettepanek — võtta päevakorra esimeseks punktiks Vene Nõukogude vägede poolt tehtud sõjakahjude ja rekvisitsioonide tasumise seaduse täiendamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek. Peale selle on rkl. Lehtman'ilt ettepanek — võtta päevakorra 3. punktiks — tolli põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek. Ma tähendan selle peale, et selle küsimuse juures on vaidlused tekkinud laialilootamise viisi kohta, kuna juhatus on konstateerinud õiget kättesaatumist. (A. Rei, stp: Kui siis on laiali laotatud, kui Riigikogu koosolekut ei ole, siis ei ole see kätteandmine. K. Virma, stp: Kuidas! juhatus ei saa hääletamisele panna, see on kodukorra vastu! Minge küsige juhatuselt järele. A. Schulbach, töer: Kuidas saab hääletada, kui see kodukorrale ei vasta. Sagedased vahelhüüded pahemalt poolt.) (Juhataja helistab:) Ma palun rahu. (J. Voiman, stp: Ei saa rahul olla. J. Vain, stp: Võtke päevakorrast ära, siis oleme rahul.) Rkl. Vain, ma kutsun Teid korrale! (J. Vain, stp: Rkl. Penno, Teie ei ole praegu juha-

taja kohal. Hulgalsed vahelhüüded, müra, jalgadega trampimine pahemalt poolt.) Rkl. Vain, ma teen Teile märkuse. (J. Vain, stp: Aga mina protesteerin Teie tegevuse vastu. Seda Teie ei pane hääletamisele.)

Asun juhatusel liikme Liigand'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Kuna teise ettepaneku kohta selgunud on, et Riigikogu liikmed ei ole seda kodukorras ettenähtud korra järgi kätte saanud, ei tule viimane hääletamisele. (Vahelhüüded pahemalt poolt: Õigus! Õigus!) Seega on päevakord kindlaks määratud. (K. Tonkman, põl: Kas redaktsiooni komisjoni ettepanek oli kätte saadetud? K. Virma, stp: Teie protesteerige selle vastu. A. Rei, stp: Esitis ei ole seaduseelnõu. J. Vain, stp: Siin on iseasi, siis võib seda arutada.) (Juhataja helistab:) Palun rahu! Ettepanek on vastu võetud ja on päris kindel, et ta eile koosoleku ajal välja laotatud.

2. Vene Nõukogude vägede poolt tehtud sõjakahjude ja rekvisitsioonide tasumise seaduse täiendamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni muudatused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Vene Nõukogude vägede poolt tehtud sõjakahjude ja rekvisitsioonide tasumise seaduse täiendamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastu võetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 4. neljas ja viies rida: vaadatakse läbi ja otsustatakse peakomisjoni poolt, p. o. vaatab läbi ja otsustab peakomisjon.

2. § 5. viimane rida: kahju osa üle selle summa arvesse ei võeta, p. o. kahjuosa üle selle summa ei arvestata.

3. Eesti ja Läti vahel tolliunioni teostamise lepingu lõpuprotokolli ja selle lepingu juurde kuuluva lisaprotokolli kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Rei** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § 1 ja § 2.

Eesti ja Läti vahel tolliunioni teostamise lepingu, lõpuprotokolli ja selle lepingu juurde kuuluva lisaprotokolli kinnitamise seadus.

§ 1. Toliunioni teostamise leping Eesti ja Läti vahel ja selle lõpuprotokoll, missugused alla kirjutatud Riias, 5. veebruaril 1927. aastal, kui ka lisaprotokoll sellele lepingule, alla kirjutatud Riias, 31. märtsil 1927. aastal, loetakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu, lõpuprotokoll ja lisaprotokoll prantsuskeelne tekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

4. Riigiteenijate 1927./1928. eelarve-aasta haiguskindlustuse korraldamise seadus — I lugemisel.

Juhataja **R. Penno:** Korra kohta on sõna rkl. Vainul.

J. Vain (stp): Riigiteenijate haiguskindlustuse korraldamise seadus olialles hiljuti Riigikogu päevakorras, kuid lükati Riigikogu

poolt tagasi. Nüüd on ettepanek tehtud, anda valitsusele blanko-volitus. Seni on olnud meil kord, kus valitsus võib eelarve puudumise korral $\frac{1}{12}$ osa igas kuus eelarve-summadest kasutada. Käesolev eelnõu ei näe mingisuguseid norme, on sellepärast täielikult uus nähtus. Niisuguse küsimuse käsitlemine võtaks palju aega. Samuti peaksime kaaluma asuma, kas ta meie põhiseadusega kooskõlas on. Ka selleks jätkub Riigikogul vaevalt aega.

Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu päevakorrast ära võtta.

Juhataja **R. Penno:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Ära lugeda.) Nõutakse hääle äralugemist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 30 häält, vastu — 36 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Sõna on aruandjana kodukorra § 60. põhjal valitsuse liikmel, töö-hoolekandeministril Masing'il.

Aruandja töö-hoolekandeminister **J. Masing:** (J. Piiskar, stp: Kas valitsus on selle poolt, et härra Masing on aruandjaks? Ma palun sellest otsusest teatada. — Riigivanem J. Teemant: Jah on. — Pahemalt poolt: Meil on uus aruandja valitsuse liige. Kas valitsus on Riigikogu komisjon?) Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Seni käsitati riigiteenijate haiguskindlustust Vabariigi Valitsuse poolt 6. veebruaril 1920. a. vastuvõetud ajutiste kodukorra määruste põhjal valitsuse asutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta, mis ilmus „Riigi Teatajas“ nr. 26/27 1920. a. Riigiteenistuse seaduse järgi, mis ilmus „Riigi Teatajas“ nr. 149 1924. a. § 23. põhjal kindlustatakse riigiteenijatele ja nende perekon-

naliikmetele arstiabi eriseaduse alusel, see on Riigikogu eritahteavaldusega. Riigiteenistuse seadus hakkas maksma ühes koosseisude seadusega 1. aprillil 1927. a. Sellepärast on tarvis, et seadusandliku võimu tahteavaldusel see küsimus otsustataks. Riigikogu poolt on krediidid riigiteenijate haiguskindlustamiseks vastu võetud, ja sellest järeldeb Vabariigi Valitsus, et Riigikogu on tahtnud riigiteenijate haiguskindlustuse maksma panna. Et aga Riigikogu vastava seaduseelnõu tagasi lükas... (J. Piiskar, stp: Kes lükkas tagasi? — J. Vain, stp: Valitsuse oma rühm.).... Riigikogu!ei ole selge, kas Riigikogu soovib riigiteenijaid haiguse korral kindlustada või mitte. Et selgusele saada, kas Riigikogu soovib ruttu selle küsimuse lahendada, on Vabariigi Valitsus esitanud selle volitusseaduse eelnõu. Kui Riigikogu seda volitusseaduse eelnõu vastu ei võta, siis näitab Riigikogu, et ta seda küsimust rutuliselt lahendada ei soovi.

Teen ettepaneku Vabariigi Valitsuse nimel, käesolev seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võtta ning esimese ja teise lugemise vahel kolmepäevalist vaheaega mitte pidada.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda.

Juhataja **R. Penno:** Ettepanek on tehtud, käesoleva seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda. Asun ettepaneku hääletamisele. (K. Virma, stp: Ei ole tarvis hääletada.) Rkl. Virma'l on õigus, seda ettepanekut ei ole tarvis hääletada, kuna teist ettepanekut tehtud ei ole.

K. Ast (stp): Väga austatud härrad Riigikogu liikmed! Meie parlamendi talitamine viis ja valitsemise praksis muutub iga päevaga ikka omapärasemaks. Nüüd oleme siis lõpuks nii kaugele jõudnud, et valitsuse liiget näeme Riigikogus aruandja kohal, kus harilikult ikka on olnud Riigikogu vastava komisjoni esitaja. Selle uuenduse puhul soovime Riigivanemale ja valitsusele südamest õnne. (Riigivanem J. Teemant: Tänan!) Sellega on siis valitsus saavutanud selle ideaali, mida siitsaadik just parem tiib püüdnud hukka mõista, nimelt valitsus on saanud Riigikogu komisjoniks.

Mis küsimusesse sisuliselt puutub, siis peab kahetsusega tunnistama, et valitsevad rühmad ühe uue võllanaljaga hakkama on saanud, võllanaljaga, mis sagedaseks saanud naljade reas ainult väikene lüliline on. Õieti on, kui asja tahetakse sisuliselt hinnata, see üks järjekordne skandaal.

Kuidas tohib üldse valitsus, kelle poolt esitatud seaduseelnõu läbi on kukutatud, isegi valitsust toetavate rühmade juures, — kuidas tohib see valitsus tulla niisuguses küsimuses, millega ta läbi kukkunud, volitusi nõudma. See on tõesti väga omapärane arusaamine vastutavuse tundest ja valitsuse ülesannetest. Aruandja härra minister Masing ütles, et Riigikogu olevat eelnõu tagasi lükanud ja sellega on Riigikogu näidanud, et ta ei taha riigiteenijate haiguskindlustuse asja korraldada. Riigikogu ei ole seaduseelnõu tagasi lükanud ja Riigikogu ei ole näidanud, et ta seda teha oleks soovinud, vaid seadus lükati tagasi 14 hääle toetajate juures valitsuse rühmade eneste poolt. Mina mõtlen, et põllumeeste kogude Riigikogu rühm ja kristlik rahvaerakond ei ole veel Riigikogu, ja sellepärast ei ole praegu käesoleva seaduse aruandjal mingisugust õigust öelda, nagu oleks riigiteenijate haiguskindlustusseaduse tagasi lükanud Riigikogu. Siin on leidnud maad sarnane talitusviis, mis enam parlamentarismist ei kõnele, vaid millestki hoopis muust, mille jaoks ka väärilikke sõnu leiaks, olgu küll mitte siin, sest et sel korral härra juhataja mult vist sõna ära võtaks. Aga see talitusviis oleks tõesti väärt, et seda nimetataks õige nimega — vast leiame koha, kus seda teha.

Kuidas on siis lugu? Valitsus esitab seaduseelnõu — ja see on tema ülesanne. Esitab seaduseelnõu ühe tähtsama küsimuse korraldamiseks, küsimuse korraldamiseks, mille kohta eriti ette nähtud, et ta eriseadusega korraldamist vajaks, aga valitsus sealjuures ei soovi mingisugust vastutust kanda. Valitsevad rühmad lükkavad seaduseelnõu tagasi, valitsevad rühmad ei ole valitsusega niigi võrra kontaktis, et nad selle seaduseelnõu, mis valitsuse poolt esitatud, aitaksid läbi viia. Kui see oleks ainult üksik nähtus, siis võiks sellega veel kuidagi viisi leppida, võiks korrale kutsuda neid inimesi, kes sedaviisi on talitanud ja loota, et edaspidi hakatakse korda pidama, et edaspidi niisugused nähtused enam ei korduks. Aga see ei ole kahjuks nii. Sarnane talitamisviis on süsteemiks muutunud! Ta on tarvitusel olnud meie valitsuse ringkondades kogu aja jooksul, mis Riigikogu koos istub. Praegune koalitsioon ei taha vastutust kanda, kuigi ta valitseda tahab. Ta teeb demagoogiat; temale on demagoogia tähtis, mitte valitsemine. Opositsioonil on tulnud mitmel korral kaitsta neid seaduseelnõusid, mis on esitatud valitsuse poolt, selle valitsuse poolt, kelle vastu meie oleme teravas opositsioonis ja keda meie kuidagi viisi ei ole kohustatud toetama. Niisugune lugu on muuseas ka riigiteenijate palgaseadusega. Valitsuse

rühmad olid need, kes selle seaduseelnõu vastu peaaegu terves ulatuses vaidlesid. Mispärast? Sellepärast et parajal kohal ja parajal juhtumisel demagoogiat teha. Meil on terve rida sarnaseid seadusi päevakorral olnud, mis on riigielule paratamatud. On omieti kindlad nõuded, mille täitmatajätmine ei võimalda edasi valitsemist ega riigi edasipüsimist. Sellest saavad väga hästi aru valitsevad rühmad ja ka Vabariigi Valitsus, ja Vabariigi Valitsus leiab muuseas, et ka käesolev küsimus, nimelt haiguskindlustusseadus, on paratamata vajadus, temast ei saa mööda, ja seda vajadust tunnustades tuleb valitsus vastava seaduseelnõuga. Aga valitsuse rühm, kes sedasama peaks teadma ja teabki, teeb siiski sarnase näo, nagu ei oleks seda tarvis, nagu ei nõuaks see külg meie riigielus korraldamist. Mis mäng see siis on? Kuidas võiks seda nimetada, kui mitte korruptsiooniks? Valitsuse mehed saavad väga hästi aru, et kõigis riikides on riigiteenijad kindlustatud, ei saa ka Eesti seda teisiti teha. Aga valitsevad rühmad selleks, et võimalust anda seletada, nagu oleks see seadus esitatud ja vastu võetud opositsiooni huvides, hääletavad valitsuse eelnõu vastu. Seal on näiteks veel kuulus metsade jagamise seadus; ammu seisab ta juba järjekorda ootamas, et Riigikogu pleenumi ette pääseda. Mispärast ei ole ta aga siitsaadik Riigikogu pleenumi ette jõudnud? Kas on opositsioon takistanud seda? Muidugi mitte. Aga on leitud põhjusi päevast päevaselle seaduseelnõu arutamise edasilükkamiseks. Mispärast siis seda on tehtud? Sellepärast, et see seaduseelnõu absurd on, et seda ei või vastu võtta, kuna meil jubapraegu metsi laastatakse. Siiski esitatakse seaduseelnõu, mis seda laastamist veel lõpmatult krooniks. Aga aru saades, et seda vastu ei või võtta, ei lasta seda Riigikogu päevakorda tulla, et tagavaraks hoida demagoogilisi võitlusabinõusid maainimeste jaoks, kellele öeldakse: vaadake, kuidas meie teie huvisid kaitseme. On see siis õige valitsus, härra Teemant, kes nii talitab? On need poliitilised rühmad, kes nii teevad?

Käesolev seaduseelnõu on, lugupeetud Riigikogu liikmed, just niisamasugune. Demagoogilistel põhjustel on see tagasi lükatud. Mõeldakse sellest omale poliitilist profiiti lüüa. Tõepoolest, kui teie valitsus niivõrt ebastabiilne on, et sarnaste võtetega endale võita poolehoidu, siis on see pimedate inimeste juures endale poolehoidu kerjamine. See ei võiks ühe õige poliitilise erakonna ülesanne olla. (A. Anderkopp, tõer: Parempoolsed lehed nimetasid seda kriisikatseks opositsiooni poolt.) Jah, isegi kriisitegemise katseks. Mina mõtlen, et ka parempool-

setel härradel peaks natukenegi korralikkust olema, aga käesoleval korral nad seda küll üles näidanud ei ole. Mina pean veel selle peale tähelepanu juhtima, et niisugune asja lahendamise viis, nagu käesolev volituseadus, — teisiti seda nimetada ei saa — meie põhiseadusega kooskõlas ei ole. Ülemineku-ajajärgul oli ju Vabariigi Valitsusel õigus tuntu § 12-a põhjal seadusi anda. Tema omas seadusandliku võimu, ja sellega oli asi omamoodi korras. Aga tollest ajast peale, kus see paragrahv meie põhiseaduses enam ei funktsioneer, ei ole kellelgi õigust anda Vabariigi Valitsuse kätte seadusandliku võimu funktsioone ja Vabariigi Valitsusele sarnaseid ülesandeid teha, mille täitmine tähendab sisuliselt uue seaduse väljaandmist ja uue seaduse teostamist. Riigiteenistuse seadus, mis 1924. aastal vastu võeti, ütleb oma § 23., et riigiteenijatele ja nende perekonnaliikmetele kindlustatakse arstiabi ja pension sellekohaste eriseaduste alusel. Mina küsin, kas see on eriseadus, mida siin Riigikogule pakutakse? Seda ei saa meie võtta kui mingit eriseadust, vaid sellega tahetakse Vabariigi Valitsusele anda ainult õigus eriseaduse asemel enda määrustega, enda korraldustega küsimust lahendada. Seda ei näe aga 18. detsembri seadus ette.

Seal ei räägita, et valitsuse määrustega korraldatakse asi. Kui 18. detsembri seadus seda oleks ette näinud, et valitsuse määruste järgi korraldatakse arstiabi kindlustamine, siis ei oleks tähendatud küsimus täna päevakorral olnud. Aga siin on selge sõnaga öeldud, et see eriseaduse alusel lahendatakse ja sellepärast, kui ei taheta rikkuda meie põhiseadust, siis ei või jutt olla sellest, et käesolev seaduseelnõu Riigikogu poolt vastu võetakse.

Ma pean ütleva, et selles küsimuses ei saa niivõrt Vabariigi Valitsusele etteheiteid teha, kui valitsevatele rühmadele. Vabariigi Valitsus, niikaua muidugi kui ta maa eesotsas püsida tahab, peab riigiasju ajama ja enesele võimalusi otsima seal, kus tarvilikke väljaminekuid teha tuleb. (Saalis üldine müra.)

Juhataja **R. Penno**: Ma palun rahu! Palun võimaldada kõnelejal edasi kõneleda.

K. Ast (stp): Mulle on tähtis ainult, et see stenogrammidesse tuleks.

Aga valitsevad rühmad toimivad sootu teisiti. Nad on nähtavasti mingisugust politilist mustakunsti õppinud ja arvavad, et sellega valitseda saaks. Lubage küsida, austatud härrad Riigikogu liikmed, kaua mõeldakse sarnast Eesti kodanikkude riiklusetunde rüvetamist jätkata, kas meie tõesti üle ei saa sellest poliitilisest väiklusest, poliitilisest man-

netusest ja viletsusest, mida Riigikogu praegused koalitsioonid rühmad nii mitmel puhul on konstateerinud? Austatud härrad Riigikogu liikmed! Valitsemine ei ole mustkunst, ei ole Kastrozza tsirkus, vaid valitsema peab täie teadmise ja peaasi — täie vastutuse ja igasuguse vastutuse enda pealt ära veeretada.

Tahaksin küsida, kas sarnasel valitsusel, kelle seljatagune sedavõrt läbi mädanenud, on õigus pöörata Riigikogu poole muuseas volituse nõudmisega välislaenu tegemiseks. Nalja võib teha, aga välislaenukõsime ei ole naljakõsime. Ja kui valitsus on võtnud välislaenukõsime tõsiselt, siis ta ei oleks pidanud laskma oma rühma nii talitada ja niiviisi ärritada opositsiooni. Valitsus oleks pidanud katsuma korraldada oma seljatagust ja nõudma et temale täielikult valitsemine võimaldatakse, aga mitte niisuguste võtete abil ja Kastrozza kunstiga. Valitsus ei ole seda teinud ja sellepärast ei jää muud üle, kui konstateerida, et jälle üks uus järjekorraline hundiratas maad leidnud. Aga see ei imestagi meid enam sellepärast, et neid hundirattaid ja kukerpalli-viskamisi palju on olnud.

Lõpuks lubage siiski veel tähendada, et parlamentarism, mida fashismi ideoloogid asunud lammutama, jääb tõsiseks asjaks, jääb demokraatia ilusamaks ja väärilisemaks asjaks, mida ei saa asetada kelmismiga ja huliganismiga.

J. Piiskar (stp): Ma ei võta sõna selleks, et seda küsimust sisuliselt käsitada, sest selle kohta on juttu olnud, aga ma tahtsin ainult tähelepanu juhtida sellele, missuguse hoolimatusega valitsus ise vormiliselt asja võtab. Valitsus ei pea isegi seda tarvilikuks, et küsimuse arutamise kord sarnane oleks, nagu see kodukorras maksma pandud ja tegelikult ka välja kujunenud. Esitatakse päev varemalt seaduseelnõu ja ollakse selle vastu, et see elnõu komisjoni antakse. Kui valitsus ja valitsevad rühmad oleksid tahtnud, et elnõu hariliku käigu oleks saanud, siis ei oleks olnud mingisuguseid arusaamatusi. Seda aga ei tahetud demonstriivselt, vaid nõutakse, et Riigikogu selle elnõu vastu võtaks.

Kodukorra § 60 ja teised määravad ära, kes sarnasel korral aruandja võib olla. Meie ei ole kuulnud, et härra minister Masing oleks käesoleva seaduseelnõu aruandjaks määratud. Kas on see tema, kes tähele ei pane kodukorras ettenähtud korda, et seda Riigikogule teatavaks teha, või on see valitsus, kes arvas, et seda teatavaks ei tarvitse teha, kes aruandja on. Meil ei ole mingisugust kindlustust, et ei tulda ja öelda, et see minister ei ole aruandja,

vaid mõni teine. Härra minister aga tuleb siia ja arvab, et ta oma ülesande täitnud, kui ta aruandja toolile on asunud. Kodukorra § 60 näeb aga ette, et: „Aruandjal ja kaasaruandjal on sõna esitise arutamise või seaduseelnõu lugemise algul sissejuhatuseks.“ Härrad Riigikogu liikmed, kas härra minister, kes on asunud aruandja kõnetoolile, on täitnud oma ülesande? Ei, ta ei ole seda täitnud. Aga meie arutame praegu seaduseelnõu. Vaadake, nii talitatakse, ei peeta kinni kodukorrast, vaid tullakse lihtsalt selleks siia, et enesele saada erandlikke volitusi, volitusi sellele valitsusele, kes isegi Riigikogu kodukorra peale vilistab, kes oma volituse nõudmisegagi näitab, et igasugused seadused ja igasugune kord on talle kama.

Juhataja R. Penno: Pean tähendama, et rkl. Piiskar'i väide ei vasta tõele. Härra Riigivanema poolt on mulle teatatud... (J. Vain, stp: Tagantjärele kõrva sisse.— J. Piiskar, stp: Kas ma võiksin seda teada-annet näha, ma palun seda näha?) Teadaanne on suusõnaline. (Hulgalised vahelhüüded. — J. Piiskar, stp: Aga aruandja sissejuhatavat kõnet ei ole meie siiski kuulnud!)

O. Gustavson (stp): Käesolevat seaduseelnõu võiks täie õigusega nimetada Vabariigi Valitsuse 1. aprilli numbriks. Tõepoolest, lugedes riigiteenijate 1927./28. eelarve-aasta haiguskindlustuse korraldamise seadust, leiame sellest järgmist: „§ 1. Vabariigi Valitsusele antakse õigus 1927./28. eelarve-aasta jooksul haiguskindlustust korraldada selleks ettenähtud krediitide piirides. § 2. See seadus hakkab maksma 1. aprillist 1927. a.“

Täna kirjutame meie juba Jumala abiga 8. aprill. See seadus võib olla võetakse täna vastu, homme ilmub „Riigi Teatajas“ ja saab siis kodanikkudele alles 9. aprillil teatavaks. Nii siis tahetakse eelnõu panna maksma tagantjärele.

Vabariigi Valitsusel on käesoleva seaduseelnõu esitamisel juhtunud kaks väikest viperust. Esimese viperusena osutub asjaolu, et ta on veidi hiljaks jäänud. Niisugused asjad, härra Riigivanem, sooritatakse ikka 1. aprillil. Nähtavasti „Rahva Sõna“ kordaläinud aprillinalli ei anna Vabariigi Valitsusele nähtavasti rahu, ja ta ruttab seda järele tegema, olgu 7-päevase hiljaksjäämisega. See on väike viperus. Teine, see on traagilisem viga, ja see seisab selles, et Vabariigi Valitsus ise nalja tehes selle nalja võtab päris tõsiselt. Kahtlemata seisukorra koomilikkust lisab suuresti see asjaolu, kui naljategija endale surnutõsise

näoga lööb vastu rindu ja tõendab: „Jumala eest, mul on tösi taga.“ Aga sel korral langeb nalja raskuspunkt naljalt naljategijale. Ei naerda muna, vaid naerdakse kana.

Kui Vabariigi Valitsus siiski julgeb sarnast nalja teha, siis peavad selleks olema kindlad eeldused. Neid eeldusi tuleb otsida koalitsiooni rühmade kassiahastusest. Kaks suuremat koalitsiooni rühma, põllumeeste kogu ja asunikude koondus löid kesknädala õhtul Vabariigi Valitsuse praegusele juhile Jaan Teemandile laksatades näkku: meie ei usalda oma valitsust. Vabariigi Valitsus pidi võtma vastu kõige häbistavama ja alandavama rusikahoobi. Täna tahab valitsus võtta revanši ja vastata rusikahoobile — kabjalöögiga. Vabariigi Valitsus viib Kanossa kaks rühma, kes talle valmistasid kibeda silmapilgu. Sellest see naljanumber.

Kesknädalaõhtune vahejuhtumine oli ainuke sellesarnane. Koondus ja kogu ajavad avalikult rinna ette: ei ole nende asi kanda vastutust seaduseelnõu eest, millise esitanud nende oma valitsus. Põllumeeste oma minister, praegune aruandja, aruandja hanijalgades, teeb ettepaneku. Sellele ettepanekule vaidleb vastu Riigivanema oma, suurema koalitsiooni rühma esitaja, leides et see ettepanek on vastu võtmatu. Kogud ja koondus sihivad sinna, et panna vastutus oma koalitsiooni tegude eest vastasrinna peale. See on kõige suurem poliitiline võllanali, mida üldse Eestis nähtud.

Asunikude koondus ja põllumeeste kogud on käinud maal üksteise võidu demagoogiat tegemas. Nad on kujutanud riigiteenijat kui parasiiti, kes ei vaja palka ega haiguskindlustust, vaid ainult keppi. Härra Tonkman materdab koondust: maal õgite riigiteenijaid, aga siin panete neile palka juurde. Ja koondus on verest ära ja tahab vastutuskoorma panna vastasrinna peale. Aga vastasrind ei taha olla kogudele ja koondusele äralepitamise talleks. Vastasrind surub demagoogiategijad vastu seinale. Kõik sillad on põletatud. Tagasipääsu ei ole enam. Siis tuleb põllumeeste kogude noorem poliitiline strateeg Mats Laarman motiividega, mispärast põllumeeste rühm ei saa haiguskindlustusseadust toetada. See on üks hale ja armetu vassimine. Aga tagajärg on ometi see, et koalitsiooni suurema rühma häältega lükatakse tagasi haiguskindlustusseadus. Koondusmehed on, nagu harilikult, parajal ajal jalga lasknud.

Mõned üksikud koondusmehed kohkuvad veel viimasel silmapilgul ning mõelge ometi — julgevad avalikult toetada Vabariigi Valitsust. 25 häälega 14 hääle vastu lükatakse seaduseelnõu tagasi. 14 häält, härra Riigivanem, on Teie III kabineti seljataga. (Riigivanem

J. Teemant: Eksite väga!) Vabariigi Valitsus astub kokku erakorraliseks koosolekuks. Vabariigi Valitsus haudub plaane, kuidas selle rusikahoobi eest kätte tasuda neile, kes selle andnud. Vabariigi Valitsus seab kokku kiires korras ühe naljanumbri ja esitab selle Riigikogule näoga, nagu oleks see mingisugune tõsine seaduseelnõu. Valitsus teab, kesknädalaõhtune skandaal on loonud situatsiooni, mis koalitsiooni rühma sunnib magusa näoga alla neelama kõigekibedamadki pillid. Iga Kanossa minek on raske. Aga eriti raske on see teekond siis, kui pead minema Kanossa eeslinna, seljas aprillinali, ning selle juures tegema näo, nagu kannaksid sa riiklikke rekvisiite. Härrad koonduslased, kas olete lähemalt mõelnud oma seisukorra traagikoomilikkuse üle.

Kogupõllumeeste „Kaja“ katsus näidata, kuidas vastastind olla haudunud hirmus kurikavalat plaani: „ta olla keeldunud kaitsmast valitsust koalitsiooni rühmade tormijooksu vastu.“ See on Mats Laarman'i labase naljategemise ülim saavutus. Suuremat nalja ei ole isegi sellelt suurenaljategijalt oodata.

Härra Rebane, see ei taha muidugi Mats Laarman'ist maha jääda. Ta seletab — katki pole mitte midagi. Vastasrinna kuri sõjaplaan on nurja actud, valitsus on valinud õige tee, esitades volitusseaduse eelnõu. Riigikogu võtku see vastu. Ning kogu asi on lahendatud.

Aga, härrad põllumehed, kui teie annate haiguskindlustuse korraldamise tervena valitsuse kätte, kus meie esitajaid üldse ei ole, siis lööte ju iseendil ja oma demagoogial jalad alt, sest siis ei ole teil ju enam seda äralepitamise talle, kelle võiksite oma valitsuse patudega saata kõrbe. — Siis peate kogu vastutuse võtma ainult ja üksi iseendi peale.

Aga nagu näha tänasest kassiahastuse meeolust, neelatakse see naljanumber alla ja tehakse nagu, nagu oleks asi kõigeparemas korras. Meie võiksime kaasa naerda, meie võiksime härra Riigivanem Teemandile õnne soovida selle vastukabjalöögi puhul, millega ta vastas oma rühma rusikalöögile..(J. Piiskar, stp: Härra Teemant ripub ka siis võimu küljes, kui ta kabjalöögi saab.) Meie võiksime seda — kui kogu see jant ei riivaks põhiseadust ja õiguslikku korda.

Mina pöörasin härra kohtuminister Tief'i poole küsimisega, kas tema kui kohtuminister ja õigusteadlane, keda peaks huvitama asja seaduslik külg, ei leia, et sarnane volitusseadus põhiseaduse vastane. Härra Tief tegi naerulise näo nagu alati, ja ütles — ses suhtes on kõik kõige paremas korras.

See ei ole esimene kord, kus valitsus tuleb sarnaste omapäraste eelnõudega ja arusaami-

sega. Mul oli juba kord juhus näidata, kuidas valitsus nagu käisest on puistanud volitusseaduse pärleid. Käesoleval puhul tuletaksin ma meelde vaid esikätt üht seaduseelnõu, milles Vabariigi Valitsus endale nõutas õigust isegi — palkade määramiseks, vaatamata, et eelarve-seaduse järgi palgad tulevad normeerida eriseadusega. Aga härra Tief'i inspiratsioonil taheti kogu küsimus lahendada jumaliku lihtsusega: eriseaduse võib ju asetada volitusseadus. Paariparagrahviline novell vastu võtta ja — Vabariigi Valitsus võib reguleerida Riigikogu esimehe, Riigivanema, ministrite, riigikontrolöri ja riigiametnikkude palgad. Aga algatajail endilgi hakkas nähtavasti hiljem häbi oma ülepeakaela küpsetatud eelnõu pärast ja see võeti Riigikogust tagasi. Nähtavasti leidis Vabariigi Valitsus sel puhul ka isegi, et liiga kaugele on mindud. Praegu on Riigikogu rahaasjanduse komisjonis arutamisel riigi eelarve-seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selles eelnõus nõutakse väljaspool riigi eelarvet 75 miljonit marka aastas, ülesannete täitmiseks, mis ei ole tingitud maksvate seaduste täitmisest. Põhiseaduse § 84. näeb ette, et kellelegi ei tohi riigi kulul määrata paiukit, vaevatasu või muud tasu muidu kui sellekohase seaduse põhjal. Kui aga vastu võetakse valitsuse eelnõu, siis võiks valitsus oma äränägemise järgi määrata 75 miljonist margast põhiseaduse vastaselt palka ja paiukit. Hiljuti arutati Riigikogu üldkomisjonis piirivalve alluvuse seadust. Selle eelnõu § 2-ses nõudis Vabariigi Valitsus endale õigust, piirivalve asutuse ülesandeid panna teiste valitsusasutuste peale. Riigikogu üldkomisjonis pidid isegi põllumehed, kes muidu kõige peale valmis, tunnistama, et siin liig kaugele mindud. See paragrahv lükati tagasi. Ja tagajärg oli: härra rahaminister tuli ja seletas Riigikogus, nüüd olla selle seaduse otstarb üldse ära langenud, latske olla vannist välja visatud, ainult pesuveesi olla jäänud, ei ole sellepärast üldse tarvis seadust vastu võtta. Võiks veel teisigi naljanumbreid nimetada.

Mis puutub käesolevasse novelli, siis on Vabariigi Valitsus kahtlemata valinud momenti enam kui soodsas: kassiahastus ja Kanossa-meeleolu, see loob kõige parema pinna ükskõik milliste volitusseaduste läbipressimiseks. Nõudku Riigivanem või Riigikogu laialisaatmist, küllap härra Tief talle sellegi tee näitab, kuidas praegusest Riigikogust lahiti saada. Kuid esialgu ta nii palju ei tahagi, esialgu soovib ta Riigikogult ta töö ära võtta. Sest kui Vabariigi Valitsus nõuab enesele õiguse, hakata seadusi tegema, siis ei ole see muud kui Riigikogu töö ja õiguste enda kätte fiskumine. „Päevalehe“ peatoimetaja Hans

Rebane laskis alles hiljuti ilma hädahüüde: S. O. S. — päästke meie hinged, päästke parlament! Aga miks? Sellepärast, et Jaan Tõnisson olla hirmus ülalt alla võtnud tema kui aruandja nõuandmise konsulaatide ja välisesituste parema korraldamise suhtes. Härra Rebane! Siin on palju raskem kaalul, kui konsulaatide ja välisesituste korraldamine. Siin on kaalul vabariigi õigusliku korra rekviziidid. Riigikogule antakse hoop. Aga kus olete Teie nüüd oma hädahüüdega? Ei eilsest ega tänasest „Päevalehest“ polnud leida mitte sõnagi Riigikogu kaitseks. Kust ähvardab meie põhiseadust ja Riigikogu veel suurem hädaoht kui sealt (näitab käega paremale tiivale)? Enamusrühmade meeolelu on sarnane, et seaduseelnõu vastu võetakse. Ja kuidas veel: eelnõu, mis sügavalt löikab Riigikogu õigustesse, tema lihasse ja luusse, ei taheta anda isegi komisjoni. Ratsahobuse seljast rabatakse valmis see seadus, otsekui oleks siin tegemist kõige lihtsama tühja-tähjaga. Härra Teemant, ma soovin Teile õnne, Teie olete mehiselt vastanud oma rühmale. Valitsus, kes alles kesknädala õhtul väeti lapsena väaksus koalitsiooni rühmade põlvel vitsa all, sama valitsus mängib täna karmi käega kangelast.

Chr. Kaarna (töer): Väga austatud Riigikogu liikmed! Räägitagu mis tahes, tehtagu ükskõik missugused näod, rõõmsad või kurvad, kuid üks on kindel: käesoleval juhtumisel on Vabariigi Valitsus ühes teda toetavate rühmitustega ummikusse sattunud. On sattunud teele, millest väga raske on välja rabeleda nende abinõudega, mida meie parlamentlikus elus ja valitsuse töös tuntakse seaduslikkudena ja viisakatena. Kuna neid korrapäraseid abinõusid ummikust väljapääsemiseks käepärast ei ole, sellepärast on Vabariigi Valitsus kiires korras esinenud mingisuguse novelliga, (J. Piiskar, stp: See on päris romaan, mitte ainult novell.) mis paneb meid tõsiselt küsima, kas Vabariigi Valitsus, kaaludes seda küsimust ja esitades seaduseelnõu, on tõesti silmas pidanud seda, mida meilt nõuavad vastavad seadused. Kas tema sealjuures on üldse mõelnud selle peale, kuidas on meil arstiabi korraldatud ja milleks seda tööd, mida arstiabiandmise nime all tehakse, nimetatakse. Mulle paistab, et Vabariigi Valitsus esinedes selle iseäraliku eelnõuga, üldse ei tunnegi, kuidas meil arstiabiandmist on korraldatud ja kuidas seda abi, mida ametnikkudele antakse, nimetatakse. Kui ta seda oleks tundnud, siis ei oleks ta novelli § 1. tarvitanud sõna „haiguskindlustus“, sest see sõna iseenesest ei ütle midagi, ta ei anna

Vabariigi Valitsusele, kuigi Riigikogu selle seaduse vastu võtaks, võimalust mingisuguseid summasid seaduslikult tarvitada. Ajutise kodukorra määrused, riigiteenistuse seadus ja riigi eelarve ei tunne sarnaseid summasid. Ajutise kodukorra määrused ja riigiteenistuse seadus kõnelevad arstiabist, ning praeguses riigi eelarves on ette nähtud summad riigiametnikkude ja -teenijate toetamiseks. Haiguskindlustust, see tähendab summasid, millele saaks külge pookida „haiguskindlustus“, ei ole olemas. Küll on see sõna juhuslikult leitud selle seaduse pealkirjast, mille Riigikogu hiljuti tagasi lükkas. Kuid pealkiri on hoopis iseasi, see ei ütle veel, et haiguskindlustuse alal mõeldakse arstiabi ja ühekordse toetuse andmist riigiteenijatele nii- ja niisugustel alustel. Riigiteenijad saavad arstiabi ja toetust, kui seda tahetakse anda ka edaspidi, siis tuleb seda seaduses selgesti öelda. (K. Päts, põl: Kui seal võis mõista arstiabi, siis võib siin ka!) See seadus on ju tagasi lükatud. Tema pealkiri oli küll „Haiguskindlustusseadus“, kuid tema esimene paragrahv seletas ära, mis haiguskindlustus on. Siin ei ole kuskil seda öeldud, vaid valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu esimene paragrahv ütleb, et Vabariigi Valitsusele antakse õigus 1927./28. eelarve-aasta jooksul „haiguskindlustust“ korraldada eelarves selleks ettenähtud krediitide piirides. Eelarves aga selleks krediite ette nähtud pole, vaid seal on arstiabiandmise ja toetussummad. (K. Päts, põl: See on laiem mõiste.) Soo! Kas Teie võite toetuse andmist ametniku perekonnaliikme surma korral haiguskindlustuseks nimetada.

Nüüd edasi. Seletuskiri kõneleb järgmist: 1. aprillil maksmahakanud riigiteenistuse seaduse § 23. näeb ette, et riigiteenijate ja nende perekonnaliikmete arstiabi korraldatakse eriseaduse alusel. See peab siis nüüd olema see eriseadus! Vabariigi Valitsus ise omas seletuskirjas ütleb, et eriseadus peab olema. Aga tema ei esita seda eriseadust, vaid tahab volitusi. Tähendab, see seletuskiri käib iseenese vastu, Vabariigi Valitsus näitab ise ära, et ta õieti ei toimeta, kui ta ütleb: „Kuna Vabariigi Valitsuse esitatud sellekohane riigiteenijate haiguskindlustusseadus Riigikogu enamuse poolt heakskiitmist ei leidnud, vaid tagasi lükati, esitab Vabariigi Valitsus seaduseelnõu, mis Vabariigi Valitsusele võimaldaks ajutiselt riigiteenijatele arstiabi korraldada.“

Nüüd on räägitud ja seletatud, et seadus lükati koalitsiooni poolt sellepärast tagasi, et see oli väga laia ulatusega, et Riigikogu pole vastu võtnud kitsendavaid ettepanekuid. Vabariigi Valitsus ütleb aga oma seletuskirjas, et sellekohane seadus lükati tagasi ja et

ta tahab sellekohast volitust tagasilükatud seaduse asemele. Tähendab, Vabariigi Valitsus ei kõnele ka praegusel juhtumisel sellest, nagu oleks ta surve mõjul oma seisukohta muutnud, ja et need määrused, mis ta sellekohase volituse põhjal välja annaks, peaksid kitsamad olema, kui see seadus, mis Riigikogu poolt tagasi lükati, vaid ta kõneleb sellekohasest seadusest, järelikult — ka talitamisest sellekohase, tagasilükatud seaduse järgi. Väga huvitav on: kui Riigikogu enamus on valitsuse seaduse vastu, siis võtab valitsus kohe selle seaduse andmise õige oma enese kätte!

Mina igatahes sarnasest tegevuseviisist, sarnastest töötamise meetoditest aru ei saa. Vabariigi Valitsus võiks omale küsida teistsuguseid volitusi, aga mitte selle maksmapanemiseks, mille Riigikogu tagasi lükkas. (Välisminister F. Akel: Kuidas tuleb arstiabi nüüd anda?) Väga lugupeetud härra välisminister, küsimus ei ole sugugi nii traagiline, nagu seda võetakse. Valitsusel, kui ta kindel ja tõsine valitsus tahab olla, on käepärast väga mõjuvad abinõud, mis tema oma kindla enamusega võib igapäev ellu viia, ma ütlen, aga täiesti seaduslikult ja korrapäraselt, kuid mitte niisugusel teel, mis seadusandluse väga isesugustele ja mittesoovitavatele teedele viib. Ma arvan, et praegune juhtumine võib väga halva pretsedendi luua. Siin võidakse edaspidi tulla teiselt poolt volituste nõudmistega, mille vastu jälle teie olete, ja kui kord niisugune pretsedent on loodud, siis on raske ka teistsugustele katsetele ja püüetele vastu astuda.

Nüüd peatuksin mina tagasilükatud seaduseelnõu juures ja nende tähenduste juures, mis mõnelt poolt on tulnud. Kõik tänased ajalehed puudutavad käesolevat küsimust. Kõigest huvitavam ja vassivam on Riigivanema rühma häälekandja „Kaja“ seisukoht. Tema ütleb kõigepealt, et Riigikogus ja komisjonis on sarnased parandused vastu võetud, millega põllumeeste kogud leppida ei või. Sõnasõnalt käib üks lause järgmiselt: „Kõik omahuvilised, maksumaksjatele raskeid kulusid toovad parandused olid nad aga eelnõule juba komisjonis juurde pookinud.“ See tähendab, — pahempoolsed olid kõik sarnased parandused juurde pookinud. Ma pean tähendama, et komisjonist tuli seaduseelnõu Riigikogusse peajoontes sarnasena, nagu ta Vabariigi Valitsuse poolt esitatud. Ühes osas on tehtud ja ka vastu võetud parandusi, mis seadust natuke laiendavad, nimelt on laiendatud seda kogu, kes arstiabi peab saama. Aga siit kõnetoolilt näidati ära, et neid vanematevanemaid — sest laiendus käib just va-

nematevanemate ja ka töövõimetute õdede ja vendade kohta, kes riigiametnikkude ülalpidamisel — ei ole palju. Ma usun, kui tööhoolekandeministril andmed käepärast on, kuipalju on sarnaseid vanematevanemaid, õdesid ja vendi, siis peaksid need andmed Riigikogule selgeks tegema, et need summad vististi väga väiksed on, mis nende peale välja lähevad. (A. Tupits, põl: Ega seadust tänase päeva jaoks ei tehta, seadus tehakse tulevikuks jaoks!) Aga nüüd, teisest küljest leiame, et need kitsendused, mis sotsiaalkomisjoni poolt tehtud, ületavad komisjonis tehtud laiendusi, ja isegi väga tunduvalt. Vabariigi Valitsuse eelnõus oli muuseas ette nähtud, et riigiametnikud-naisteenijad ja riigiametnikkude naised saavad sünnitamise puhul ühekordset toetust kahe kuupalga suuruses. Kui teie võtate riigiametniku keskmise kuupalga, — ma võtan õige madala, nad tõusevad ju nüüd vastuvõetud palgaseaduse järgi kuni 75 tuhandeni, ma võtan keskmiselt 10 tuhat, — siis peaks ühekordne toetus välja tegema 20.000 marka. Üksikutel juhtumistel võiks see toetus tõusta 150.000 margani, tervel real juhtumistel — 100.000 margani, veel rohkemal juhtumistel aga 60 — 70.000 margani jne. Kus see toetus oleks tõusnud 40 — 45.000 margani, neid juhtumisi oleks väga palju. Komisjon on seda mitmekordselt vähendanud: miinimum 20.000 ja maksimum 150.000 asemel võtnud üldiselt 10.000 marka igal juhtumisel. See on suur kitsendus, mis komisjoni poolt tehtud.

Edasi, valitsuse eelnõus oli ette nähtud, et arstirohud antakse maksuta. Komisjon oli kitsenduse teinud, et arstirohtude peale väljaantud kuludest jäetakse 20% riigiteeni- ja kanda. See on jällegi väga laiavatuslik kitsendus. Kui teie nüüd arvesse võtate neid parandusi, mis komisjonis tehti, siis ei saa keegi rääkida sellest, et komisjonis poogiti seaduse külge niisugused asjad, mis maksumaksjatele raskeid kulusid juurde toovad. Sarnane seletus ei vasta tõele, on lausa ekslik, ja võib ainult sellest tunnistust anda, missugusel viisil mõnel pool ässitatakse rahvast riigiametnikkude vastu. (A. Schulbach, tõer: Mitte ekslik, vaid vale, see on häbemata vale.) Aga ma ütlesin veel edasi: Vabariigi Valitsus ei olnud nõus kõigi nende parandustega, mis komisjonis tehtud. Vabariigi Valitsuse nimel esines siin tööhoolekandeminister ja tegi ettepaneku, komisjoni poolt vastuvõetud 10.000 marga asemel võtta 15.000 marka. Kõigi teiste parandustega Vabariigi Valitsus ühines. Kui seaduse I lugemisel tööhoolekandeministrilt küsiti, missugune on valitsuse seisukoht, siis seletas härra töö-

hoolekandeminister siit kõnetoolilt, et neis asjus, kus valitsuse esitaja sõna ei võta, on ta kõigi sellega nõus, mis komisjonis tehtud; seal, kus ta nõus ei ole, tuleb ja teeb parandused. Ja II lugemisel tuligi töö-hoolekandeminister ja tegi parandusi, kuid need parandused ei sihtinud sarnaspoole, et teha kitsendusi, vaid üks parandus isegi laiendas, see tähendab suurendas kulusid, — nõudes 10.000 marga asemel 15.000 marka. Ma ütlen teile, härrad, kes teie ajalehtedes kirjutate, — kui komisjon ei ole külgepookimisi teinud, vaid „pookimine“ on Vabariigi Valitsuse enese poolt tulnud, siis ei või asju nii seletada ja kirjeldada, nagu teeb seda „Kaja“.

Edasi tahetakse „Kajas“ näidata, et eelnõu, mis Riigikogus tagasi lükati, olla ainult kava, mis omal ajal olla Vabariigi Valitsuse poolt esitatud. Kui lugeda neid ridu, siis peab küll igaüks ajalehelugeja arvama, et ega see eelnõu selle Vabariigi Valitsuse poolt ei olnudki, vaid millaski „omal ajal“ kellegi poolt esitatud — missuguse valitsuse poolt esitatud, kuidas ta Riigikogusse sattus, kuidas sotsialistid ja teised pahempoolsed Riigikogus niisuguses ülevõimused olid, et nad võisid sellele eelnõule niipalju külge pookida, see jääb seletamatuks. Vaene lugeja peab arusaamisele jõudma, et siin on tahetud suurt ülekohut teha, ja seda on tahtnud pahempoolsed. Mina aga ütlen, antud korral ei ole sarnase küsimusega teemist; kes tõtt austab, kes tehtud tööst lugu peab, see võib otsekohe näha, kuidas meil arstiabi antakse, kelle poolt ettepanekud tulevad ja kelle poolt nad tagasi lükatakse — siin ei või pahemale poolele mingisuguseid etteheiteid teha.

Kui teie lubate, siis loen ma ka selle artikli lõpu ette, kus leitakse, et „Riigiteenijatele arstiabi korraldamise alal pole aga kõnesoleva eelnõu tagasilükkamisega midagi katki. Eelarves on selleks summad määratud, ja valitsus esitas juba eile Riigikogule eelnõu, et talle õigus antaks ajutiselt neid summasid tarvitada, seni kuni välja töötatakse uus arstiabi seaduseelnõu, mis rahvale nii koormavaks ei kujune, kui tagasilükatu seda oli.“ Valitsus sarnase seletusega esinenud ei ole, aga Riigivanema häälekandja täiendab valitsuse seletuskirja ja kinnitab, et valitsusel on mingisugused teised seisukohad, kui need, mida Riigikogus ette kantakse ja siin tuuakse nad välja must valge peal. Kui valitsusel on praegu mingisugused teised seisukohad, mis lahku lähevad Riigikogu omadest ja valitsuse enese poolt Riigikogus avaldatud seisukohtadest, siis oldagu nii lahked, tuldagu välja ja seletatagu, et meie ei ole Riigikogu seisukohaga nõus. Aga seda ei öelda, ja meie peame

ajalehtedest lugema, et valitsusel on teistsugused seisukohad ja teistsugused kavatsused talitamiseks. Siin seni neid seisukohti ette toodud ei ole, ja ma pean veel mitmendat korda tähendama, et see oli valitsus, kes tegi ettepaneku, suurendada komisjoni poolt toetuseandmiseks sünnitamise korral ettenähtud 10.000 marka 15.000 marga peale.

Lubatagu mulle ette lugeda paar paragrahvi arstiabiandmist korraldavast sellekohasest määrusest, mis vastu võetud Vabariigi Valitsuse poolt 6. veebruaril 1920. a. Pealkiri on järgmine: „Ajutised kodukorra määrused valitsuse asutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta“.

§ 1. Nende määruste alla kuuluvad kõik valitsuse asutuste ametkondades, või ettevõtetes teenivad ametnikud ja töölised. § 2. § 1. tähendatud isikud ja nende perekonnad saavad sellelt valitsuse asutuselt või ettevõttelt, kus nad teenivad, arstiabi, kui ka rahalist toetust neis määrustes ettenähtud alustel. Tähendus 1: neile § 1. tähendatud isikutele, kes on palgatud juhuslike tööde tarvis, mis üle ühe nädala ei kesta, antakse ainult arstiabi. Rahalist toetust neile ei anta. — Tähendab, need isikud, kes ainult nädal aega tööl, saavad arstiabi, rahalist toetust neile ei anta. — Tähendus 2: ametniku või töölise perekonnaliikmeks loetakse naine ja lapsed, kui ka kõik isikud, kes alaliselt tema juures ja ülespidamisel faktiliselt perekonnaliikmena elavad. Kui nüüd komisjonis perekonnaliikmete suhtes väike laiendus läbi on läinud, teiselt poolt aga suuri kitsendusi tehtud, siis ometi ei saa kõnelda mingisugusest laiendusest üldises mõttes, seda enam, et 1920. a. antud määruste juures võisid arstiabi saada kõik isikud, kes alaliselt ametniku juures, tema ülalpidamisel faktiliselt perekonnaliikmena elavad. Mina isiklikult ja kogu tööerakonna rühm jagas algusest peale seda seisukohta, et arstiabiandmise korras mõnesugused muudatused peavad tulema. Vabariigi Valitsus oli mõelnud kulude vähendamise peale ja eriti sellepärast võtnud eelarvesse 1927./28. a. jaoks summa, mis ei võimalda arstiabi anda niisugusel määral, nagu enne. Kui Riigikogu seda pooldas, kui Riigikogu eelarvesse võetud summa vastu võttis, siis ühes sellega võtsite teie seekord ka selle vastu, mille eile tagasi lükkasite. Algusest peale, 1920. aastast ei ole Riigikogu komisjonis ega Riigikogus eneses arstiabiandmise korraldused ja määrused arvustamistki leidnud. Nüüd aga öeldakse, pahempoolsed ja sotsialistid tahavad praegu midagi erakorralist läbi viia ja sellega maksimaksjatele suuremaid koormaid peale panna. Igal aastal on eelarvete arutamise puhul ka arstiabiand-

mise küsimust käsitatud, kuid kas on ükski, kes kuulub koalitsiooni hulka, komisjonis või Riigikogus ettepanekuid teinud, et kustutada need summad maha või nõuda valitsuselt eriseadust, mis arstiabi vast teisiti korraldaks. Sellest on küll kõneldud ja üksikutele juhtumistele selle peale tähelepanu juhitud, et mõnes asutuses arstiabikulud suureks lähevad, kuid seda on teised teinud.

Kui teie tõelikult selle vastu olete olnud, kui teie tõesti ei ole tahtnud valitsuse eelnõu toetada, siis ei võinud see teadmine ja tahtmine teil tulla praegu, eile või täna — see oleks pidanud teil ammu olema. Et seda nüüd tehti, siis tehti seda selles lootuses, et seadus võetakse nii-kui-nii vastu: opositsioon hääletab seaduse poolt, kuna teil enestel on taktiistel põhjustel kasulikum seaduse vastu hääletada. Kes ütleb, et see põhjus õige ei ole, sellele olen valmis inetusi ütleva. (Riigivanem J. Teemant: Üks viisakas inimene ei ütle teisele iialgi inetusi!) Ma ju hoidusin ütlemast. Kui Teil, härra Riigivanem, see usk on, et siin ei olnud lootust selleks, et opositsioon selle seaduse läbi viib, siis Teie eksite. (A. Veiler, tõer: See härra vahetab iga päevaga oma usku!)

Meie nägime, kuidas esimese määrusega 1920. a. peale on arstiabi korraldatud, ja meie teame, kuidas iga-aastane riigi eelarve on kinnitanud arstiabiandmist. Ka riigiteenistuse seaduses on arstiabiandmine ette nähtud ja selle aruandjaks ei olnud keegi muu, kui härra Holberg, kes kuulub koalitsiooni. Seal öeldakse, et riigiteenijatele kindlustatakse arstiabi, aga et sellest mingisuguseid mahaarvamisi tuleb teha, sellest ei ole kuskilgi kõneldud.

Kui mõeldi mõjuvalt arstiabi anda, mis on, nagu juba ütlesin, ka riigiteenistuse seadusesse võetud; kui kõik Vabariigi Valitsused, nii praegune kui ka endised, kus põllumeeste kogud juhtivatel kohtadel on olnud, ja väga sagedasti juhtivatel kohtadel on olnud, sellel arvamisel püsisid, siis ei saa ometi nüüd tulla ja öelda, et meile taheti midagi niisugust kaela peale panna, mis absoluutselt vastuvõtmatu oli. Seni said riigiametnikud arstiabi kodukorra määruste järgi järgmisel kujul, mis on ette nähtud määruste §§ 4. ja 5. § 4 ütleb: „arstiabi antakse järgmisel kujul: 1) esimest arstiabi äkiliste haiguste ja õnnetuste korral; 2) ambulatooriumis arstimist; 3) sünnitusabi; 4) haigemajas arstimist täieliku ülespidamisega; 5) kodus arstimist.“

Tähendus: Arstiabiga antakse hinnata ka rohud, sidumise ja teised tarvilikud arstimiseabinõud töö- ja hoolekandeministee-

riumi poolt kokkuleppel tervishoiu peavalitsusega antud juhtnööride järgi; kuni juhtnööride väljakuulutamiseni aga ametiasutuse arsti korralduse järgi. § 5. Arstiabi antakse riigi arvel“.

Kui riigiteenistuse seadusesse teatud paragrahv sisse võeti, et riigiteenijatele kindlustatakse arstiabi, mille peale siis mõeldi? Siis olid komisjoni liikmetel silmade ees just need kodukorra määrused, ja et ametnikkudelt seda, mida neile seni anti, mitte ära ei võetaks, vaid et asi kindlam oleks, sellepärast võeti sellekohane kindlustusnõue riigiteenistuse seadusesse. Arstiabi kindlustamine on niimoodi aastate jooksul tunnustatud, seda on kõik tunnustanud, ilma erandita. Ja kui vigu on tehtud, siis on seda kõik teinud ja ei saa seda üksikute rühmituste peale veeretada.

Ühe vahelhüüde peale tähendas lugupeetud härra Riigivanem, et koalitsioon on kindel kui enne. Ma usun. Sellepärast ei võiks teatud poliitiliste ringkondade ajalehed sarnaseid arvamisi avaldada, nagu teeb seda tänane „Kaja“, et „tahtsid valitsuse kriisi“, missugust pealkirja kannavad koalitsiooni rühmade ajalehtede artiklid.

Ka siin Riigikogus on öeldud, et opositsioon tahtis kriisi teha. Pean siit toonitama, et ei ole põhjust kriisi peale mõelda, sest meie teame väga hästi, et praegune koalitsioon on talitanud täiesti ühemeelselt, ja see arusaamine on ka teie eneste keskel nii kindel, et kui meie ka tahaksime, siis see meil korda ei läheks. Ehk kuigi meil oleks korda läinud kriisi teha, mis saaksime meie sellega kätte, sest niisugusest valitsusest, kes töötab niisuguste meetoditega, meie osa võtta ei taha. Meie nõuame kõigepealt otsekoheusi, kui meie vigu oleme teinud, siis tunnustame seda, tunnustage ka teie ja ärge ajage oma asju teiste kraesse ja teiste süüks. (O. Kask, tõer: Õigus! K. Tonkman, põl: Otsekohe teie süü. — Riigivanem J. Teemant: Noh, härra Anderkopp, ma usun, et Teil siit ikka kipitab ka natuke. A. Anderkopp, tõer: Egama Teie juures pakkumas ei ole käinud. A. Schulbach, tõer: Härra Riigivanem, oleks hea, kui Teil ka natukene siit kipitaks vahel. Naer.)

Austatud Riigikogu liikmed! Niipalju kui ma tean, ei ole mõnel pool, nimelt just koalitsiooni enese ridades, mitte kõigeparema meelega selle peale vaadatud, et tööerakond valitsusest puudub. Kuid meie oleme igaühele ja igakord sedasama öelnud, et kui niisuguste meetoditega ja motiividega töötatakse, meie kaasa minna ei või, ei lähe iialgi!

J. Vain (stp): Riigiteenijate haiguskindlustusseaduse tagasilükkamine üleile hommikul on meie poliitilises õhkkonnas täiel määral arusaadav. See ei ole ootamatu samm, vaid seniste koalitsiooni rühmade politika paratamata tulemus. Paratamata tulemus sellepärast, et koalitsiooni rühmad, eestkätt põllumeeste kogud ja samavõrra asunikkude ja riigirentnikkude koondus on enesele poliitilise programmi asemel võtnud aseaine. Meil jäi tänasest päevakorrast välja toidu aseaine, margariin. Peaksime ennast siis sellega lohutama, et meil on päevakorras poliitiline margariin, see on kogupõllumeeste ja asunikkude koonduse töökava. Meie ei ole kuulnud hulkade kuude kestel, mis need rühmad lõppudelõpuks teha tahavad. Põllumeeste kogudest oleme aga aastate kestel kuulnud ühte ja sama laulu, laulu linnadest ja ametnikkudest. Linnad süüa riigi ära oma töötatöölistega, ehituslaenuedega ja ametnikkude hulgaga. Sellepärast on loomulikult tarvis igatepidi kärbiseid ette panna, et linnad neid kulusid teha ei saaks. Palju rohkem on aga ametnikud andnud meie kogupõllumeestele ja hiljem ka asunikkudele kõneainet. Kogupõllumehed algasid juba 1922.—1923. aastast, kui õpetajate palgasadus oli vastu võetud, oma kihutustööd õpetajate vastu. Viimased olla täitsa teenimata riigi leivasööjad, teenimata arstiabisajaad, riigi majanduse ruineerijad. Sellega mindi nükaugale, et maal õpetaja muutus isikuks, kellega korralik inimene nagu ei peaks läbi käima. Muidugi kannatas selle all meie hariduspoliitika, aga see ei läinud meie põllumeeste kogudele palju korda.

Mis puutub õpetajatele arstiabiandmisesse, siis on sellel alal mindud väga lameda naljani. Kui mitte Riigikogus, siis meie maanõukogudes on mitmel puhul arvamisi avaldatud, et meie õpetajaskond, kui ta ennast pärast haigusi, näiteks masseerida laseb, siis ainult selleks, et neile kōdistamine meeldida. Mis aga puutub ametnikkudesse üldse, siis on koosseisud olnud isegi mitme Riigikogu valimiste puhul üks tähtsamatest agitatsiooni punktidest: ametnikkude koosseis on nõnda suur, et selle arvele tuleb kirjutada kõik meie majanduslik kitsikus algusest lõpuni. Ametnikkude koosseisu võida vähendada kui mitte kaks kolmandikku, siis vähemalt 50%. Selle järelejäänud 50% veel palka alandades võida jõuda sinna maani, et meie riik, meie tööstus, meie põllumajandus lõppudelõpuks võiks hakata kosuma. Nii kaua aga, kui pahempoolsed ametnikke ei võimalda lahti lasta, niikaua kui nende palku ei alandata, ei ole lootust kosumise peale: ametnikud söövad riigi ära. Meie oleme ka käsitanud ametnikkude koosseisude küsimust,

mis väga tähtsal määral seotud arstiabiandmisega, sest suurema koosseisu juures tuleb ka arstiabi anda suuremal määral. Meie võime öelda, et vabariigi algul ei olnud ametnikkude valik suur, teenis ju hulk ametnikke Vene riigi ajal. Eesti vabariigi praegustes piirides, ja need ametnikud on siit ära reisinud. Sest meie inimestele ei antud võimalust tähtsamatele kohtadele pääseda, ja sellepärast siis arusaadav, et suurel hulgal alguses ametisse võetud inimestest ei olnud pea keegi asjatundmises kaugele jõudnud. Kui nad aga aastate kestel oma töös vilusid, siis, loomulik, kui riik asutamise aastatest välja jõudnud, et nende arvu vähendada võis. Tegelikult aga koosseisude vähendamist nende rühmade poolt sel määral näinud ei ole, kuid meie oleme küll tunnistajad olnud, et see koosseisude vähendamine on olnud suure osa ametnikkude heitmine koosseisude parda taha, neid asetades teistega. Tegelikult on koosseisude vähendamisega tehtud võrratu palju halba nalja. Kui pensioni peale oleks lastud kõik aja väljateeninud ja tööjõu kaotanud inimesed, siis oleks olnud võimalik kõigi nende arvel ametnikkude koosseisu vähendada.

Samuti oli valitsusel võimalik ühte-teist kohta vabaks jätta, kus senised ametnikud muul põhjusel lahkusid. Ka teine tee on koosseisude vähendamisel andnud pentsikuid, aga mitte reaalseid tagajärgi. Meie oleme näinud, et koosseisudest teatud ametnik välja kriipsutatakse, kuid teise nime all tagasi võetakse. Või jälle kui tema nagu ülemusele, kellest koha vabaksjätmine oleneb, ei meeldi, siis võetakse tema asemele uus isik. Et nüisugust uuestivõtmist soodustada, selleks on tehtud valitsusasutustes iga aasta palju ristseid. Meie oleme saanud politseiülematest prefektid, asjaajajatest sekretärid ja juhatajatest direktorid. Oleme saanud lahti eestipäraste nimedega ametnikkudest ja asemele võõranimedega ametnikud, või kui see tarvilik oli, siis jälle võõrakeelsete nimede asemele eestikeelsed. See ei olnud tarvilik koosseisude kokkutõmbamiseks, vaid selleks, et ametnikkude määramisel võimukandjatele vabad käed jääksid. See on teatud unupojapolitika, mis ehk mõnegi meie ametiasutuse on viinud oma koosseisu suhtes suure hulga allapoole, on võimaldanud ametkondadest lahti lasta inimesi, kes riigi algusest peale omal alal töötanud ja juba varem praktilisi kogemusi nõutanud ja nende asemele võtta täiesti oma tööalal ettevalmistamata inimesi. Nii oli see koosseisu küsimus.

Võttes aga nüüd koosseisud ja arvates sinna juurde kõik need, kes koosseisudest küll eraldati, kuid vabapalgalistena siiski ameti-

asutustes edasi teenivad, ei ole saanud kätte neid resultate, mis pensioniseaduse maksma hakkamisega oleks võidud kätte saada, ilma et meie ametnikke oleksime tarvitsenud iga aasta närveerida, nende tööisu halvata ja isegi neid, kellel võimalik on saada erasutusse teenistust, sundida riigiteenistusest minema. Vaadates ümber ametiasutustes võime lugeda terve rea inimesi, kes sarnase noatera peal kõõlumisega ei suutnud rahul olla ja on ära läinud. Ja arusaadav. Niipea, kui Riigikogu võtab eelmise aasta eelarve vastu, algab ju loomulikult järgmise aasta eelarve kokkuseadmine, tõusevad päevakorrale koosseisud, palgad, perekonna-abirahad, arstiabi, sõidurahad, jne. jne. Loomulikult algab siis ka nende päevadest kohe kokkutõmbamise jutt, ennem juba riigiasutustes enestes, siis rahaministeeriumi juures komisjonis, siis Vabariigi Valitsuses, Riigikogu eelarve-komisjonis ja lõpuks veel Riigikogus. Ja kui ühe aasta eelarve on vastu võetud, on mõnel juba see õnnetus teenistusk kohta kaotada, praegusel korral on ta õnnetus, osaks saanud. Nõnda on see kestnud aastast aastasse. Ma kordan veel, neil põhjustel on läinud inimesed, kes tööd teha võivad, mitte ainult riigiasutustes, vaid ka erasutustes, sellepärast riigiasutustest ära, et nende asjatundmist ja tööjõudu ei ole hinnatud, ja riigiasutus on oma koosseisuga kaotanud, mitte võitnud selle demagoogilise ilmega politika pärast.

Mis puutub aga palkadesse ja arstiabisse, praegusel korral haiguskindlustusse, siis on siin lugu samasugune. Mitmeaastane jutt, mitmeaastane õhutamise valijate seas ametnikkude palkade kõrgendamise vastu ei ole andnud võimalust ametnikkude palku alla kiskuda, vaid neid on tõstetud. Kuid mõnel juhtumisel on ka palku vähendatud, ühest küljest siis, kui riigiteenijatelt ära võeti toetuseandmine aines, see on toiduainetes, riide- ja jalanõudevarustuses, ja ühedel palga normeerimisega. Üldiselt aga riigi eelarve-summadega ning maksumaksjate huvidega arvestades ei ole võidud kulude üldsummat vähendada, vaid seda on suurendatud. Üldsumma on suurenenud aga peaaegulikult kõrgemate ametnikkude palkade tõstmise arvel, sest alguses ei olnud vähemate ja kõrgemate ametnikkude palgavahe üksteisest nii eemal, mitte nii lahkuminev, kui ta seda praegu on.

Palkade tõstmine, mis vastu võeti alles praeguse Riigikogu ajal, ulatab sadadesse miljonitesse markadesse. Järelikult, kui Vabariigi Valitsus oli sunnitud palkade suurendamisega esinema ja Riigikogu selle suurendamise vastu võtma, peab sellest järeldama, et üldises mõttes ametnikkude palkade suuren-

damine oli tarvilik ja paratamata. Kas see meie riigi kandejõule vastab või mitte, see on teine küsimus. Selle küsimuse kohta on Riigikogu kõnetoolilt arvamisi avaldatud ja on leitud, et meie administratsioon palju rohkem maksma läheb, kui mõnes teises riigis. Seal samas kõrval on võidud näidata, et riik, kes siiski oma ametkonna peale veel enam kulusid välja annab, võib sel viisil sellest küsimusest üle minna. Peab tähendama, et Vabariigi Valitsus, olles aastate kestel nende rühmade esitaja, kes riigiametnikkude koosseisude ja palkade vähendamise küsimuse on enese poliitiliseks lipukirjaks nimetanud, ei ole suutnud neid koosseise märksa vähendada, vaid on sunnitud olnud palku koguni tõstma. Peab arvama, et siin paratamatusega tegemist on. Kui meie riik ei suudagi seda palkade kõrgendust kanda, siis tuleb see kirjutada riigi väiksuse arvele. Oma väiksuse juures on tal aga samasugused keskvalitsused, samasugused välisesitused, mis suurte riikidelgi, ja need asutused ei lähe nii mituvõrt vähem maksma, kuivõrt meie maksjatekogu väiksem on suuremate riikide maksjatekogust. Aastate kestel on rühmad loonud oma valijate seas meeoleolu ametnikkude koosseisude ja nende palkade vastu. Ja meie siin Riigikogus pidime ootama jääma, et samad rühmad tulevad ja sunnitud paratamatusest, ometi ühe osa väljaminekutest ise oma häältega maksjaks tunnistavad. Aga see oli muidugi väga julge oodata. Oleks olnud ka väga julge samm samade rühmade eneste poolt nii talitada, ning loomulik, et rühmad oma senisele demagoogiale pidid matti maksma ning sunnitud olid ametnikkude haiguskindlustusseaduse vastu hääletama. Vabariigi Valitsus esitas eelnõu, kuid nagu lugupeetud eelkõneleja ära näitas, ei ole see eelnõu komisjonist välja tulles riigikassale sugugi raskemaks läinud täita, koguni ümberpöördukt. Ja Riigikogu enamus, koalitsiooni rühmade enamus hääletab selle maha. Meie vabariigi põhiseadus näeb ette, et valitsusel peab olema parlamendi enamus seljataga, tal peab olema parlamendi usaldus. Ja meile näib, et kui seda usaldust ei tarvitse välja lugeda igast seaduseparagrahvi muutmisest, siis teatud kohtadest peab seda siiski välja lugema, mille juures on välja kujunenud kord, et parlament ei ütle valitsuse eelnõudele mitte ainult „olen nõus“ või „keelan“, vaid et ta neid eelnõusid parandab, väga sügavalt ja sellepärast ei tähenda ka paranduste tegemine poolestki veel valitsuse vähemusse jäämist. Küll aga juhtumine, kus valitsuse eelnõu, olles komisjonis parandatud niisuguseks, mis valitsusele enam vastuvõetav peaks olema, kui see tagasi lükati, siis tähendab see

küll, et valitsusel enam seljatagust ei ole. Ja kui vaadata seda häältearvu, siis on ta äärmiselt pentsik. Meie Vabariigi Valitsuses on 11 ministrit, nendest on ainult 2 väljaspool Riigikogu, kes Riigikogus hääletamisest osa võtta ei saa. Ning seesama valitsus on saanud Riigikogus 14 häält oma eelnõu poolt. 9 ministrit ja 5 Riigikogu liiget. (Vahelhüüe keskelt: Kas haiged ka hääletasid?) Koalitsiooni rühmad oma politikaga ei ole julenud meie valijate ette minna, ja olekski ootamata isegi Eesti oludes, kui meie koalitsioon välja peaks sõitma ühest küljest nende eelnõudega, mis ta Riigikogule on esitanud, nende sammudega, mis Vabariigi Valitsuse üksikud ministrid või valitsuse oma koalitsioon on astunud, ja nende tagajärgedega, mis ta politika meile on andnud. See oleks olema väljasõitmine poliitilisele ulgumerale härra kohtuminister Tief'i ilumetsast saetud palkidest tehtud parvega, mis kokku on seotud hilisemal ajal kuulsaks saanud Abja linavabriku nõõridega. (J. Piiskar, stp: Asunikkude ja kogumeeste sõprussidemetega!) Need sidemed peavad olema sarnased, mis meie koalitsiooni koos hoiavad, ning on aga sellejuures niisugused, millega siiski välja sõita valijate ette ei maksa. On ju praegu valijate tähelepanu hoolimata kõigest sellest jutlustamisest ametnikkude rohkusest, nende suurtest palkadest ja liigest arstiabist pöördunud teistsuguste asjaolude peale, nimelt miks meie maaliidu valijad mitte ainult ei ole usaldust kaotanud oma valitsuse vastu parlamendis, vaid isegi usalduse kaotanud üksteise vastu.

Ei ole ometi kellegi saladus, et meie ühistegevised asutused, mis oma sihiks on seadnud põllumajanduslikkude ettevõtete nii müügi, kui ostukorralduse, et nad enam ei saa hakkama oma valimistega. Majanduslikkude ettevõtete valimised kestavad sagedasti kuni 5 tundi. Sellepärast, kuna politika ise väljasõitmisi ei teinud, oli valitsusel tarvis ratsu. See vana ratsu, kulunud, rautamata ratsu ja katkise seljaga ratsu, riigiametnik kõigis tema viletsustes, näljast lahtiste hammastega, viletsas kodus. See oligi see ratsu, millega välja sõidetud.

Juhataja **R. Penno**: Korra kohta on sõna rkl. Ast'il.

K. Ast (stp): Kuna valitsuse rühm ei näi oma seaduseelnõu tõsiselt võtvat ja neil

praegu enamus puudub, siis teen ettepaneku, lõpetada koosolek.

Juhataja **R. Penno**: On ettepanek tehtud, lõpetada koosolek.

M. Laarman (põl): Härra Ast, kui ettepaneku tegija ei põhjendanud millegiga, mispärast ta koosoleku lõpetada tahab. Kui seda põhjendada ei saa, siis ei saa loomulikult selle ettepaneku poolt hääletada. Arvan, et see on järjekorraline naljanumber rkl. Ast'i poolt ja kui ta järele mõtleb, siis ise ütleb, et see on ebaõnnestunud naljanumber.

Juhataja **R. Penno**: Selle ettepaneku toetamiseks on sõna rkl. Ast'il. (H. Anniko, krst: Ei maksal)

K. Ast (stp): See nii väga naljanumber ei olnudki, nagu härra Laarman arvab. Ma olen seda tõsiselt võtnud. Nimelt pean tunnista, et olen tagajärgi saavutanud. Härrad valitsejad on jälle oma kohtadel ja sellepärast võtan seda head resultaati silmas pidades oma ettepaneku tagasi. (Naer.)

Juhataja **R. Penno**: Koosolek on üle kahe tunni kestnud, kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 12.15 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 12.40 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Juhataja **R. Penno**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

5. Koosoleku lõpetamine kvoorumipuudumisel. Rkl. Ojalt on ettepanek, kvoorum kindlaks teha. Palun helistada kõrvalruumidesse. (Sekretär helistab kõrvalruumidesse. — J. Tõnisson, rhv A. Kärneri, stp kohta: Saaremaa mees deshureerib! Üks õige mees Israelis! — M. Laarman, põl: Härra Kalbus'el on pea sees, palume lugeda.) Koos on 47 Riigikogu liiget. Puudub kvoorum.

Lõpetan koosoleku.
Koosolek lõpeb kell 12.45 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Sekretär **M. Juhkam**.